

LLIBRES

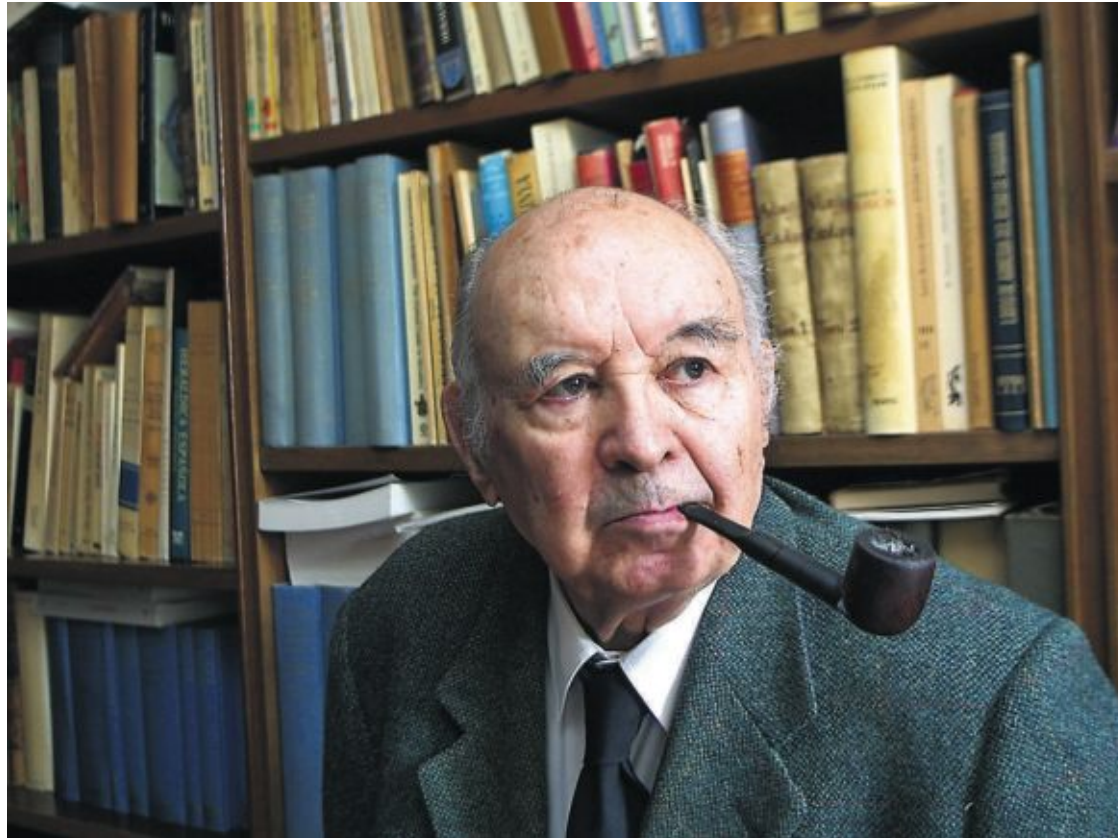
Martí de Riquer, tot un marxista

Xavier Dilla

SPINOZA I ELS GENTILS / EL TRIOMF DE LA FONÈTICA

Martí de Riquer
Quaderns Crema
128 pàgines. 12 euros

La combinació de talent i longevitat del filòleg, medievalista i savi Martí de Riquer, mort l'any passat als 99 anys, va donar com a resultat una obra ingent que, sense exagerar gaire, podríem dir que constitueix, en ella mateixa, tota una literatura. La *boutade* ho semblarà menys si ens adonem que els seus assaigs i estudis poden llegir-se com a novel·la detectivesca (*Cervantes, Passamonte y Avellaneda*), d'aventures (*Vida i aventures de don Pero Maça i Caballeros andantes españols*), biografia (*Quinze generacions d'una família catalana*) i autobiografia (una part substancial i substancial de *Martí de Riquer. Viure la literatura*, la biografia semidialogada escrita per Cristina Gatell i Glòria Soler). Afegim-hi que va editar i traduir tota la poesia imaginable i més, que va escriure estudis essencials per a la història literària, social, militar i estètica de Catalunya, Espanya, França i Occitània (les heràldiques catalana i castellana, *L'arnès del cavaller, Los cantares de gesta franceses*, els tres volums de *Los trovadores* i els tres primers de la *Història de la literatura catalana* publicada per Ariel el 1964, obra fundacional i encara de referència) i que, per si tot això no fos

Les dues comèdies que de jove va escriure Riquer s'adiriern amb les de Mihura i Jardiel Poncela. / M. SÀENZ

prou, també es va fer càrrec d'un volum i mig (*Antiguitat, Edat Mitjana i Renaixement*) de la prodigiosa *Historia de la literatura universal*, coescrita amb José María Valverde i publicada per Planeta el 1968. Només un savi integral, un veritable home orquestra i, sobretot, un gran escriptor podia escriure tant i tan bé (perquè Riquer era capaç de fer amè el tema més ensopit).

Se sabia que havia escrit, als vint anys, dues comèdies, però ell no volia que se'n parlés gaire, segons havia recordat Josep Palau i Fabre. Ara, per fi, es tornen a editar i completen la *literatura riqueriana*, amb una aportació dramaturgicament gens menyspreable. *Spinoza i els gentils* (1935) i *El triomf de la fonètica* (1936) són dues peces breus en tres actes absolutament hilarants, re-

presentades una sola vegada per actors no professionals molt poc abans que esclatés la Guerra Civil.

El jove Riquer, ja un medievalista incipient i reconegut, mostra aquí el seu vessant de *teatrer*. Ell, lector fervent de Bernard Shaw, que anava en colla amb Espriu, Rosselló-Pòrcel, Ignasi Agustí i Joan Teixidor a fer barriola a les estrenes, compon, amb

un humor afí al dels germans Marx, que sempre el van fer riure molt, dues comèdies esbojarrades, plenes de ritme i de personatges de classe alta posats dins una coctelera on tenen cabuda esquimals que parlen català, armadures medievals que es posen a caminar, morts que ressusciten, lladres que cauen per la xemeneia, bromes sagnants sobre Freud i cabres que belen darrere dels bastidors (de fet, el mateix Riquer va proferir els bels que se sentien durant la representació d'*El triomf de la fonètica*)...

Humor delirant, tirant a absurd, alta comèdia amb tot d'embolics, on gairebé ningú és qui pensa que és i els papers s'intercanvien a una velocitat frenètica, aquestes dues obretes (de les

En les "bromes eixebrades" del 'teatrer' Riquer hi ha un autor lúcid i juganer

quals es farà una lectura des de demà i fins diumenge que ve a la sala Tallers del Teatre Nacional de Catalunya) revelen un talent dramaturgic que Riquer no va tornar a explotar, tret de dues farses històriques medievals escrites pel seu amic Joan Oliver, en les quals va col·laborar però que sembla que s'han perdut. Per més que ell les considerava "bromes eixebrades", hi trobem un cop més l'escriptor lúcid, intel·ligent i juganer, capaç d'esbossar uns divertiments amb aires de *screwball comedy* americana que, més desenvolupats, s'adiriern perfectament amb autors com Miguel Mihura i Enrique Jardiel Poncela.

La força del sonet

Manuel Castaño

CONTRADA

Jordi Llavina
3 i 4
72 pàgines. 12 euros

Jordi Llavina (Gelida, 1968) ha consumat una altra arriscada operació poètica: un recull de 40 sonets. Un sonet, potser avui dia cal recordar-ho, és una forma poètica que es remunta al segle XIII i que consisteix en 14 versos lligats per un rígid esquema mètric; un epigrama en què es concentra una escena o un conflicte, un lament o una invocació, una declaració d'amor o un veredict moral, sovint una mica de tot. Deia el crític literari i poeta francès Nicolas Boileau-Despreaux (1636 -1711) que serveix per treure de polleguera els poetes; segons Jorge Luis Borges, assegurar a escriure un sonet és un error, cal deixar que el sonet ens trobi a nosaltres. Sigui com sigui, Llavina ha tingut quaranta trobades felices en què ha sortit airós del desafiament, tot assolint la seva manera pròpia de compondre'n.

Se sol dir que el sonet té una estructura de sil·logisme, en què els dos quartets estableixen les premisses i els dos tercets desenvolupen la conclusió; però és una regla que ha tingut més excepcions que compliments. En el cas d'aquest llibre, es tracta més aviat de dibuixar una situació quotidiana concreta de la qual es desprèn tot seguit una lliçó vàlida per a tota la vida. Com si d'un conte es tractés, es cassegen les abstraccions, i són els objectes i els gestos casolans els elements que en vehiculen la versemblança.

En canvi, pel que fa als tòpics de llarga tradició, Llavina s'hi manté fidel, fins al punt que la major part dels sonets n'illustra algun, o més ben dit l'actualitzen. Per exemple, el *Beatus ille*, l'elogi de la vida rural, més pobra però espiritualment més sana i intensa, en contraposició a la vida urbana; el *Tempus fugit*, la consciència de la fugacitat de les experiències viscudes, especialment de les amoroses; el *Memento mori*, la intromissió de la idea de la mort inevitable...

No cal haver fet gaires pràc-

Jordi Llavina juga amb encert amb la mètrica rigorosa. / M. MINOCRI

tiques de versificació per entendre que emprar un llenguatge planer i lineal al llarg de 14 decasíl·labs perfectament ritmats és un repte considerable, així com evitar que les rimes s'imposin en excés i que els inevitables encavallaments de vers quedin

massa forçats. Sols amb una gran habilitat s'aconsegueix que el lector senti en tot moment que li estan parlant en la seva mateixa llengua i no pas en un llenguatge poètic artificios.

El títol *Contrada* es presta a interpretacions diverses, fins i

tot sense sortir dels diccionaris; al capdavall, s'imposa la idea que es tracta del tros de terra pròxim a algú, no en el sentit estrictament agrari sinó en el del conjunt dels llocs, les relacions, els sentiments, les creences que delimiten una persona.

En la nota final, l'autor confessa algunes circumstàncies biogràfiques que conflueixen en aquests poemes, a més del fet que vol veure-hi un final d'etapa, essent així que la vida "que he viscut fins aquí ja està dita i enquadrada, ja és història". Les fites primordials d'un bon grapat d'anys quedarien doncs fixades per la difícil i reflexiva via del sonet, no pas per la de la improvisació i el deixatament. D'aquesta manera, el treball de Llavina es converteix, en segona instància, en una denúncia de la ignorància formal i del balbuceig ociós avui dia tan en voga.

El sonet és un instrument que encara conserva l'eficàcia, i no és de cap manera un anacronisme. Un recull com *Contrada* demostra, per si feia falta, que un poeta bon coneixedor de la llengua catalana, sense cap necessitat d'imitar les maneres de fer de Josep Carner o J. V. Foix —és a dir, sense caure en l'homeatge de l'epígon ni en el pastitx del virtuós—, el pot fer servir per trobar la seva veu pròpia i relatar una biografia sentimental, o el que es proposi.